

Sygn. akt III AUa 328/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 lipca 2015 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Michał Bober
Sędziowie:	SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń (spr.) SSA Aleksandra Urban
Protokolant:	stażysta Damian Wawrzyniak

po rozpoznaniu w dniu 23 lipca 2015 r. w Gdańsku

sprawy A. P.

z udziałem zainteresowanych M. W. i Z. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o wysokość renty rodzinnej i odsetki

na skutek apelacji A. P.

od wyroku Sądu Okręgowego we Włocławku IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 października 2014 r., sygn. akt IV U 613/14

- zmienia w części zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję z dnia 11 lipca 2014 roku w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonej prawo do odsetek z tytułu opóźnienia w przyznaniu i wypłacie renty rodzinnej, za okres od 12 kwietnia 2014 roku do 6 czerwca 2014 roku;
- w pozostałym zakresie oddala odwołanie od decyzji z dnia 11 lipca 2014 roku;
- oddala apelację w pozostałym zakresie;
- nie obciąża pozwanego kosztami procesu.

Sygn. akt III AUa 328/15

UZASADNIENIE

A. P. złożyła kolejno odwołania od trzech decyzji ZUS Oddział w T. z dnia 3 czerwca, 11 lipca i 23 lipca 2014 r.

W odwołaniu od decyzji z 3 czerwca 2014 r. o przyznaniu renty rodzinnej ubezpieczona zarzuciła rażące naruszenie przepisu art. 73 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 70 ust. 1 pkt 1 i 65 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS przez to, że ZUS przyznał rentę rodzinną po jej zmarłym mężu E. W. dwóm osobom zamiast tylko ubezpieczonej. Zdaniem odwołującej tylko ona, jako wdowa po zmarłym, jest uprawniona do renty rodzinnej w całości tj. w wysokości 85 % świadczenia.

W odwołaniu od decyzji z 23 lipca 2014 r. A. P. zarzuciła rażące naruszenie przepisów art. 65 ust. 1 i art. 70 ust. 1-4 art. 67 ust. 1 i 68 ust. 1-2

do 69 ustawy o emeryturach rentach poprzez przyznanie uprawnień do renty rodzinnej po E. W. kolejnej, trzeciej osobie. Powyższe spowodowało podział świadczenia na trzy części i obniżenie jego wysokości dla ubezpieczonej. Ubezpieczona wywodziła, iż według jej wiedzy nikt z kręgu krewnych jej zmarłego małżonka nie był uprawniony do alimentacji w myśl art. 128 kro. Jedynie dwie były żony zmarłego miały przyznane alimenty, jednakże zgodnie z przepisami kodeksu rodzinnego i opiekuńczego tego rodzaju jako zobowiązania osobiste wygasają wraz ze śmiercią zobowiązanego. Stąd też, zdaniem odwołującej, podział renty rodzinnej na trzy osoby jest nieprawidłowy.

W odwołaniu od decyzji z 11 lipca 2014 r. odwołująca kwestionowała odmowę przyznania jej odsetek od świadczenia wypłaconego z opóźnieniem i naliczenie ich tylko za okres od 7 do 11 czerwca 2014 r. A. P. wskazała, że z wnioskiem o rentę wystąpiła w dniu 20 stycznia 2014 r., zaś świadczenie wypłacono jej dopiero 11 czerwca 20014 r., zatem odsetki winny być jej wypłacone począwszy od dnia 20 lutego 2014 r. do dnia wypłaty. Decyzja powinna bowiem być wydana w ciągu 30 dni od daty złożenia wniosku.

Wymienione wyżej odwołania zostały połączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. wniósł o oddalenie wszystkich odwołań, podtrzymując zaskarżone decyzje.

W odpowiedzi na odwołanie od decyzji z 3 czerwca 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. wskazał, że przyznał prawo do renty rodzinnej dwóm uprawnionym osobom tj. ubezpieczonej i M. W., której przysługiwało od zmarłego prawo do alimentów na mocy wyroku Sądu Okręgowego we Włocławku z dnia 9.07.2010 r.

W odpowiedzi na odwołanie od decyzji z dnia 23 lipca 2014 r. pozwany wskazał dodatkowo, że wskutek zmiany okoliczności sprawy, koniecznym okazało się przeliczenie świadczenia przyznanego wcześniej decyzjami z 3 czerwca 2014 r. A. P. i M. W. przy podziale na trzy części. Trzecią osobą uprawnioną do renty jest Z. W., była żona zmarłego. Świadczenie

dla 3 uprawnionych osób wynosi $95\% \times 3.594,70 \text{ zł} : 3 = 1.138,33 \text{ zł}$. W związku z powyższym zaskarżoną decyzją Zakład dokonał przeliczenia renty przysługującej A. P..

W odpowiedzi na odwołanie od decyzji z dnia 11 lipca 2014 r. pozwany wywodził, że w decyzji z dnia 23 czerwca 2014 r. przyznał ubezpieczonej odsetki

za nieterminową wypłatę świadczenia za okres od 7 do 11 czerwca 2014 r., natomiast kolejną decyzją, którą zaskarżyła ubezpieczona, odmówił wypłaty odsetek za okres od złożenia wniosku o świadczenie, albowiem wydanie decyzji nastąpiło

w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności. Wcześniej nie było to możliwe, albowiem akta emerytalne zmarłego E. W. znajdowały się

w dyspozycji Sądu Okręgowego we Włocławku, w którym toczyło się postępowanie dotyczące odwołania zmarłego w sprawie o przyznanie dodatku pielęgnacyjnego

i renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy w związku z działaniami wojennymi. Dopiero po zwrocie akt z sądu w dniu 22 kwietnia 2014 r. możliwe było rozpatrzenie wniosku ubezpieczonej. Wcześniej tj. w dniu 10 marca 2014 r. ZUS Oddział

w P. przekazał pozwanemu wniosek o rentę rodzinną M. W., jednakże akta rentowe uprawnionej przekazano dopiero w dniu 15 maja 2014 r. Decyzja o przyznaniu A. P. prawa do renty została wydana w dniu 3 czerwca 2014 r., a więc w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności w sprawie. Ponieważ termin płatności ustalono na 6. dzień miesiąca, a świadczenie zostało wypłacone 11 czerwca 2014 r. przyznano ubezpieczonej odsetki za okres od 7 do 11 czerwca 2014 r.

Wezwane do udziału w sprawie w charakterze ubezpieczonych M. W. i Z. W. nie zajęły konkretnego stanowiska w sprawie.

Sąd Okręgowy we Włocławku - IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 24 października 2014 r. oddalił odwołania A. P. (sygn. akt IV U 613/14).

Sąd Okręgowy orzekał w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne.

E. W., zmarły w dniu 4 stycznia 2014 r., uprawniony był do emerytury, którą wypłacał ZUS Oddział w T.. Zmarły był trzykrotnie żonaty.

Pierwszy związek małżeński zawarł z Z. M. w dniu 28 grudnia 1974 r. Małżeństwo zostało rozwiązane przez rozwód na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Ostrołęce z dnia 11 lutego 1999 r. (sygn. akt I C 553/98). Prawomocnym wyrokiem z dnia 1 czerwca 2007 r. w sprawie III RC 79/07 Sąd Rejonowy w Ostrołęce zasądził od E. W. na rzecz Z. W. alimenty w kwocie po 200 zł miesięcznie. W chwili śmierci E. W. Z. W. miała ukończone 66 lat.

Drugi związek małżeński E. W. zawarł z M. K. w dniu 5 września 2007 r. Związek został rozwiązany przez rozwód prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego we Włocławku z dnia 9 lipca 2010 r. w sprawie V C 916/09. Na rzecz byłej żony zostały zasądzone alimenty w kwocie po 200 zł miesięcznie. W chwili śmierci E. W. M. W. miała ukończone 63 lata.

Trzeci związek małżeński E. W. zawarł w dniu 14 lipca 2012 r. z A. P.. W chwili śmierci E. W. A. P. miała ukończone 59 lat.

Alimenty na rzecz byłych żon E. W., Z. W. i M. W., potrącane były z emerytury zmarłego.

W dniu 20 stycznia 2014 r. A. P. złożyła wniosek o rentę rodzinną po mężu E. W., zaś w dniu 6 lutego 2014 r. ubezpieczona złożyła wniosek o przyznanie ryczałtu energetycznego i dodatku kompensacyjnego dla wdowy.

Organ rentowy w dniu 29 stycznia 2014 r. zwrócił się do Sądu Okręgowego we W. o wypożyczenie akt rentowych E. W., stanowiących załącznik do sprawy IV U 94/2013. Zarządzeniem z dnia 7 lutego 2014 r. Przewodniczący zarządził wypożyczenie akt na okres 3 tygodni. Akta zwrócono do Sądu na dzień rozprawy w dniu 7 marca 2014 r.

W dniu 3 marca 2014 r. wniosek o rentę rodzinną złożyła w ZUS Oddział w P. M. W.. Wniosek przekazano do ZUS w T. w dniu 10 marca 2014 r.

Taki sam wniosek złożyła Z. W. w ZUS Oddział w P. w dniu 27 maja 2014 r. Wniosek przekazano do ZUS w T. w dniu 11 czerwca 2014 r.

W dniu 26 lutego 2014 r. organ rentowy wystąpił do A. P., zobowiązując ją do złożenia dowodów w formie wyjaśnień w przedmiocie osobnego zamieszkiwania ze zmarłym mężem. W dniu 6 marca 2014 r. A. P. złożyła wyjaśnienia zgodnie ze zobowiązaniem. W dniu 22 kwietnia 2014 r. akta rentowe E. W. ponownie wpłynęły do ZUS Oddział w T..

Decyzją z dnia 3 czerwca 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. przyznał A. P. rentę rodzinną po E. W. na stałe, poczynając od dnia jego śmierci.

Wysokość świadczenia, jakie przysługiwałyby zmarłemu wyniosła 3538,09 zł. Wysokość świadczenia dla jednej osoby od 4.01.2014 r. wyniosła 3007,38 zł (3538,09 x 85 %).

Decyzją z tego samego dnia Zakład przyznał świadczenie dla M. W. poczynając od dnia 1 marca 2014 r. (od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożono wniosek).

Od 1 marca wysokość renty rodzinnej dla dwóch uprawnionych osób wyniosła 3235,23 zł (3538,09 x 90 %).

Wysokość świadczenia dla każdej z uprawnionych wyniosła po 1617,62 zł.

Dodatkowo A. P. przyznano dodatki: ryczałt energetyczny – od 1.02.2014 r. w kwocie 165,71 zł i dodatek kompensacyjny – od 1.02.2014 r. w kwocie 30,53 zł i od 1.03.2014 r. w kwocie 31,01 zł.

Na poczet należności od 4.01.2014 r. do 30.06.2014 r. w kwocie 13177,26 zł zaliczono kwotę 5453,02 zł z tytułu wypłaconej renty rodzinnej, pozostałą należność w kwocie 7724,24 zł po odliczeniu zaliczki na podatek dochodowy i składki

na ubezpieczenie zdrowotne, Zakład przekazał na rachunek uprawnionej w kwocie 6472,54 zł.

Decyzją z 23 lipca 2014 r. przyznano rentę rodzinną Z. W. w wysokości 1138,33 zł (3594,70 x 95% : 3), poczynawszy od 1 maja 2014 r.

Decyzją z 23 czerwca 2014 r. Zakład dokonał wypłaty odsetek od nieterminowo przekazanego świadczenia za okres od 7 do 11 czerwca 2014 r.

We wniosku z 24 czerwca 2014 r. A. P. wniosła o wypłatę odsetek od nieterminowo wypłaconego świadczenia za okres od złożenia wniosku do chwili obecnej.

Decyzją z 11 lipca 2014 r. ZUS Oddział w T. odmówił wypłacenia odsetek za okres od dnia złożenia wniosku o rentę rodzinną. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że decyzja została wydana w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Decyzją z dnia 23 lipca 2014 r. ZUS dokonał przeliczenia wysokości świadczenia przysługującego A. P. poczynając od 1.05.2014 r.

przy uwzględnieniu, że do świadczenia uprawnione są trzy osoby. Część renty rodzinnej przypadająca dla jednej osoby wyniosła 1138,33 zł.

Dodatkowo A. P. przysługują: ryczałt energetyczny – w kwocie 165,71 zł poczynając od 1.08.2014 r. i dodatek kompensacyjny w kwocie 31,01 zł od 1.08.2014 r.

Powyżej ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy oparł na materiale dowodowym zgromadzonym w trakcie trwania postępowania i ujawnionym

na rozprawie w postaci dokumentów zebranych w aktach organu rentowego Przedmiotowy materiał Sąd uznał za rzetelny i wiarygodny. Strony bowiem w trakcie postępowania nie kwestionowały jego prawdziwości, a jedynie

odmiennie go interpretowały oraz wyprowadzały z niego odmienne konkluzje o charakterze jurystycznym. Tym samym Sąd I instancji uznał, iż brak jest przesłanek by odmówić tymże dokumentom przymiotu wiarygodności.

Sąd podkreślił, iż stan faktyczny sprawy co do zasadniczych kwestii nie był objęty sporem stron. A. P. nie kwestionowała bowiem, że jej zmarły mąż, E. P., był wcześniej dwukrotnie żonaty. Twierdziła jedynie, że według jej wiedzy jedyną uprawnioną osobą do świadczenia jest ona sama jako ostatnia małżonka zmarłego. Spór zatem dotyczył kwestii prawnych związanych z podziałem świadczenia na dwie, a od 1.05.2014 r. – na trzy osoby uprawnione oraz obowiązku wypłaty odsetek od nieterminowo wypłaconego świadczenia przez organ rentowy.

Organ rentowy nie kwestionował natomiast okoliczności dotyczących złożenia wniosku o rentę rodzinną przez A. P. już w dniu 20 stycznia 2014 r.

i wydania decyzji merytorycznej w sprawie dopiero w czerwcu, a więc po upływie 30 dni od wpływu wniosku.

Sąd I instancji zauważył, że istota problemu w niniejszej sprawie sprowadzała się do udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy doszło do naruszenia norm prawnych dotyczących uprawnień do renty rodzinnej oraz czy wydanie decyzji o przyznaniu świadczenia i jego wypłacie nastąpiła z opóźnieniem, które nastąpiło na skutek okoliczności, za które Zakład ponosi odpowiedzialność, co skutkowało by prawem ubezpieczonej A. P. do wypłaty odsetek ustawowych poza uznany

przez pozwanego okres od 7 do 11 czerwca 2014 r.

Sąd Okręgowy dokonując analizy okoliczności faktycznych uznał, że w obu kwestiach spornych rację należy przyznać organowi rentowemu.

Kwestię uprawnień do renty rodzinnej wdowy oraz małżonki rozwiedzionej reguluje przepis art. 70 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Stanowi on w ust. 1, że wdowa ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy albo
- 2) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole - 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej.

Przepis ust. 2 omawianego przepisu stanowi, iż prawo do renty rodzinnej nabywa również wdowa, która osiągnęła wiek 50 lat lub stała się niezdolna do pracy po śmierci męża, nie później jednak niż w ciągu 5 lat od jego śmierci lub od zaprzestania wychowywania osób wymienionych w ust. 1 pkt 2. Według ustępu 3 małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia warunków określonych w ust. 1 lub 2 miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową. Zgodnie zaś z ustępem 4 wdowa niespełniająca warunków do renty rodzinnej określonych w ust. 1 lub 2 i niemająca niezbędnych źródeł utrzymania ma prawo do okresowej renty rodzinnej:

- 1) przez okres jednego roku od chwili śmierci męża;
- 2) w okresie uczestniczenia w zorganizowanym szkoleniu mającym na celu uzyskanie kwalifikacji do wykonywania pracy zarobkowej, nie dłużej jednak niż przez 2 lata od chwili śmierci męża.

Zgodnie z przepisem art. 73 ust. 1 cyt. ustawy o emeryturach i rentach renta rodzinna wynosi:

- 1) dla jednej osoby uprawnionej - 85% świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu;
- 2) dla dwóch osób uprawnionych - 90% świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu;
- 3) dla trzech lub więcej osób uprawnionych - 95% świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu.

Wobec faktu, że obie zainteresowane tj. Z. W., jak i M. W. spełniały w chwili śmierci E. W. przesłanki wymienione w art. 70 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz faktu iż przesłanki wymienione w ust. 1 cyt. przepisu spełniała także A. P., organ rentowy, zdaniem Sądu I instancji, trafnie dokonał podziału świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu najpierw na dwie osoby (od 1 marca 2014 r.), a następnie na trzy osoby (od 1.05.2014 r. tj. od pierwszego dnia miesiąca, w którym wpłynął wniosek Z. W.).

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że podnoszony przez ubezpieczoną aspekt niewiedzy o osobach, względem których zmarły zobowiązany był do alimentacji i osobistego charakteru tego rodzaju zobowiązań, nie ma istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd zgodził się z ubezpieczoną jedynie co do tego, że obowiązek alimentacji zmarłego nie przechodzi na jego spadkobierców. Jednakże istotnym jest fakt istnienia takiego obowiązku w chwili śmierci E. W.. Taki obowiązek

na rzecz dwóch byłych małżonek determinuje ich uprawnienia do renty rodzinnej po zmarłym. Stąd też, w ocenie Sądu Okręgowego decyzje organu rentowego z dnia 3 czerwca i 23 lipca 2014 r. są prawidłowe, a zatem odwołania A. P. od tychże decyzji - jako nieuzasadnione - Sąd oddalił.

Sąd Okręgowy we Włocławku nie dopatrywał się także naruszenia przepisów w przypadku decyzji z dnia 11 lipca 2014 r. Za niniejszym stanowiskiem przemawia w ocenie Sądu treść art. 85 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity z dnia 10 listopada 2009 roku, Dz. U. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) oraz § 2 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 01.02.1999r. w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 1999 r. Nr 12, poz. 104).

Obowiązek wypłaty odsetek przez organ rentowy określony został w art. 85 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych.

W myśl tego przepisu, jeżeli Zakład - w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego. Nie dotyczy to przypadku, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności.

W ustępie drugim cyt. przepisu ustanowiono delegację dla ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, który w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady wypłacania odsetek.

Cytowane powyżej rozporządzenie określa szczegółowe zasady wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub w wypłaceniu świadczeń, do których przyznawania i wypłacania są zobowiązani Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz płatnicy składek.

Sposób ustalenia okresu, za jaki Zakład wypłaca odsetki reguluje § 2 ust. 1 przytoczonego rozporządzenia. Stanowi on, iż odsetki wypłaca się za okres od dnia następującego po upływie terminu na ustalenie prawa do świadczeń lub ich wypłaty, przewidzianego w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń - do dnia wypłaty świadczeń z uwzględnieniem ust. 2-5.

Okres opóźnienia w ustaleniu prawa do świadczeń i ich wypłacie, dla których przepisy określające zasady ich przyznawania i wypłacania przewidują termin na wydanie decyzji, liczy się od dnia następującego po upływie terminu na wydanie decyzji.

Okres opóźnienia w wypłaceniu świadczeń okresowych liczy się od dnia następującego po ustalonym terminie ich płatności.

Jeżeli świadczenie jest wypłacane osobie uprawnionej za pośrednictwem poczty lub na rachunek bankowy, za dzień wypłaty świadczeń uważa się dzień przekazania należności na pocztę lub do banku.

Uwzględniając powyższe regulacje prawne Sąd Okręgowy wskazał, iż obowiązek wypłaty odsetek przez organ rentowy aktualizuje się jedynie w sytuacji, gdy organ rentowy nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych i za powyższe ponosi winę. W art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych chodzi bowiem o odsetki za zwłokę w świadczeniu, a nie za opóźnienie, w którym nie ma elementu winy (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2007 roku, II BU 18/06).

Odnośnie przepisów określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń z ubezpieczeń społecznych Sąd wskazał w szczególności na art. 118 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity z dnia 15 października 2013 roku Dz. U. z 2013 roku poz. 1440 ze zm.). Zgodnie z powołanym przepisem organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji, z uwzględnieniem ust. 2 i 3 oraz art. 120.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy we Włocławku zbadał kwestię ewentualnej odpowiedzialności pozwanego organu rentowego za brak ustalenia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji w sprawie przyznania A. P. prawa do renty rodzinnej po mężu E. W.. Powyższe zagadnienie prawne miało podstawowe znaczenie dla orzeczenia w przedmiocie roszczenia ubezpieczonej o zapłatę odsetek za zwłokę w wypłacie renty.

Ustalenia faktyczne poczynione w sprawie prowadzą, zdaniem Sądu I instancji, do wniosku, że wprawdzie przyznanie i wypłata świadczenia w postaci renty rodzinnej należnej A. P. nastąpiło dopiero w decyzji z 3 czerwca 2014 r., a więc z opóźnieniem, jednakże opóźnienie to (za wyjątkiem okresu uznanego przez organ rentowy od 7 do 11 czerwca 2014 r.) było następstwem okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności. Brak w tej sytuacji podstaw do uwzględnienia odwołania od decyzji z 11 lipca 2014 r. Sąd nie zgodził się w tej kwestii ze stanowiskiem ZUS, który wywodził, że decyzja została wydana w ciągu 30 dni od ustalenia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, co jednakże nie wpłynęło na rozstrzygnięcie odwołania.

Sąd Okręgowy stwierdził, że wniosek A. P. o przyznanie świadczenia wpłynął do ZUS Oddział w T. w dniu 20 stycznia 2014 r.

Do przyznania świadczenia wystarczające było ustalenie, czy wnioskodawczyni spełnia przesłanki pozytywne wymienione w art. 70 ust. 1 i ewentualnie czy nie zachodzą okoliczności wymienione w ust. 3 tj. czy małżonkowie w chwili śmierci E. W. pozostawali we wspólności małżeńskiej, a jeśli nie, czy żonie zmarłego przysługiwały alimenty. Uzasadnione wątpliwości w tej drugiej kwestii nasuwał fakt, iż A. P. we wniosku wskazała jako adres swojego stałego

zameldowania W., a więc inny adres niż ten, pod którym zamieszkiwał E. W. w chwili śmierci (C. – co wynika z akt sprawy IV U 94/2013).

Organ rentowy już w dniu 29 stycznia 2014 r. zwrócił się do Sądu Okręgowego we Włocławku o wypożyczenie akt rentowych E. W., które znajdowały się w dyspozycji tego Sądu w związku z postępowaniem w sprawie IV U 94/2013 dotyczącym odwołania E. W. od decyzji w sprawie dodatku pielęgnacyjnego i renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z działaniami wojennymi. Akta te zostały wypożyczone zgodnie z wnioskiem, jednakże z uwagi na termin rozprawy wyznaczony na dzień 7 marca 2014 r., tylko na 3 tygodnie. Zakład dysponując zatem wyjaśnieniami wnioskodawczyni w przedmiocie pozostawania we wspólności małżeńskiej, które złożono w dniu 6 marca, jak i aktami, miał już wówczas niezbędne dane do wydania decyzji, co nie nastąpiło, ponieważ w dniu 10 marca do ZUS w T. przekazano wniosek M. W. o rentę rodzinną po E. W.. Ta okoliczność znowu uniemożliwiła wydanie decyzji, albowiem akta E. W. zwrócono sądowi do sprawy IV U 94/13, a wniosek kolejnej uprawnionej do renty łączył się z koniecznością dodatkowych ustaleń. Ponownie akta zostały przekazane ZUS-owi w dniu 22 kwietnia 2014 r., jednakże z kolei całość akt M. W., uprawnionej już do emerytury, przekazano do T. dopiero w dniu 15 maja 2014 r. Okoliczności związane z wpływem kolejnego wniosku o rentę rodzinną, jak i pozostawanie akt rentowych zmarłego w dyspozycji Sądu Okręgowego we Włocławku opóźniły wydanie decyzji, co jednakże należy zakwalifikować – zdaniem Sądu I instancji, jako okoliczności, za które pozwany organ nie ponosi odpowiedzialności. Dodatkowo Sąd podkreślił, że organ informował odwołującą o przesunięciu terminu wydania decyzji i przyczynach w kolejnych pismach z dnia 26 lutego 2014 r. i 11 marca 2014 r., zaś w piśmie z 10 czerwca 2014 r. obszernie wyjaśnił przyczyny wydania decyzji w dniu 3 czerwca 2014 r.

Mając na uwadze powyższe ustalenia i rozważania Sąd Okręgowy, na podstawie przepisu art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., orzekł, jak w sentencji uzasadnianego wyroku.

Apelację od wyroku wywiodła A. P., zaskarżając go w całości i zarzucając:

- naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 65 ust. 1, art. 67 ust. 1 pkt 3, art. 70 ust. 1 i ust. 3 oraz art. 70 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 60 § 1 i § 3 k.r.o. i art.139 k.r.o.;
- naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, tj. art. art. 227 i 233 § 1 k.p.c.

W uzasadnieniu apelacji odwołująca się podniosła, iż art. 65 ust. 1 ustawy emerytalnej stanowi generalnie, iż renta rodzinna przysługuje członkom rodziny zmarłego w dacie śmierci, dla którego ustalono prawo do emerytury, zaś przepis

art. 67 ust. 1 pkt 3 tejże ustawy określa, że do renty rodzinnej uprawniony jest albo małżonek, albo wdowa, w jednej osobie spełniający kryteria określone w art. 68- 71, a nie małżonkowie lub wdowy, ponieważ polskie prawo rodzinne nie uznaje bigamii, jak to przyjął – zdaniem skarżącej - Sąd Okręgowy. Apelująca podkreśliła, że wdowa w dacie śmierci męża w polskim prawie cywilnym jest tylko jedna, bo polskie prawo rodzinne nie uznaje zasady wielożeństwa, natomiast przepis ust. 3 art. 70 bezwzględnie warunkuje rozłącznie prawo do renty rodzinnej przez zaimek „lub” - stanowiąc: „małżonka rozwiedziona” lub „wdowa” w dacie śmierci męża, ponadto zastrzegając jeszcze warunek nie pozostawania we wspólności małżeńskiej. Zatem przepis ust. 3 art. 70 cyt. wyżej ustawy emerytalnej stanowi, w rozumieniu odwołującej się, że małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej ma prawo do renty rodzinnej i do tego spełniała warunki z ust. 1 lub ust. 2 ma prawo do renty rodzinnej przy zasądzonym prawie do alimentów. Zdaniem skarżącej w przedmiotowej sprawie żaden

z warunków ustawowych zastrzeżonych w art. 70 ust. 1-3 powołanej ustawy nie daje podstawy dla ustanowienia prawa do renty rodzinnej dla byłych rozwiedzionych żonek zmarłego w dniu 4 stycznia 2014 r. E. Z. W.

i M. W.. Po pierwsze - w dacie śmierci E. W. jedyną wdową po zmarłym była wyłącznie odwołująca się A. P.. Po drugie - w dacie zgonu E. W. żonka zmarłego A. P. pozostawała z nim w związku małżeńskim i we wspólności majątkowej i prowadziła wspólne gospodarstwo domowe wraz całodzienną opieką, od sześciu lat. Po trzecie - zasądzone na rzecz byłych żonek Z. W. i M. W. alimenty, po 200 zł dla każdej, zasądzone zostały na podstawie art. 60 ust. 1 i ust. 2 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego i miały charakter zobowiązania osobistego i okresowego, które wygasło wraz z śmiercią zobowiązanego. Zobowiązania alimentacyjne zmarłego E. W. także nie przeszły na jedyną spadkobierczynię z mocy testamentu - odwołującą się A. P. stosownie do art. 139 k.r.o.

Tak więc odwołanie A. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ustalających jednocześnie prawo do renty rodzinnej tak dla byłych rozwiedzionych żonek zmarłego, jak i dla wdowy po zmarłym E. W. A. P. znajduje, jej zdaniem, pełne uzasadnienie ustawowe, gdyż przepis ust. 3 art. 70 powołanej ustawy emerytalnej wyklucza takowe rozwiązanie prawa do renty rodzinnej dla byłych rozwiedzionych żonek skoro istnieje wdowa, i do tego jeszcze będąca do chwili śmierci męża w wspólności domowej ze zmarłym.

Odwołująca się zarzuciła, iż Sąd I instancji, naruszając art. 227 k.p.c., pominął fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, a mianowicie nie rozdzielił podmiotowo wdowy A. P. i byłych rozwiedzionych żonek, zrównując je w prawach do renty rodzinnej wbrew brzmieniu przepisu ust. 3 art. 70. Uzasadnienie wyroku pomija także, zdaniem skarżącej, sprawę dowodową co do nieistnienia wspólności małżeńskiej jako warunku ustanowionego przez przepis ust. 3 art. 70

co do żonki rozwiedzionej lub wdowy. Tego rodzaju ustalenia dowodowe Sąd nie poczynił, co oznacza naruszenie przepisu art. 233 k.p.c. przez nierozważenie wszechstronne materiału dowodowego.

Odnosząc się do kwestii odsetek od opóźnionego wypłacenia powódce należnej renty rodzinnej, apelująca wskazała, że w dniu złożenia wniosku o rentę rodzinną dla wdowy A. P., tj. 20 stycznia 2014 r. dokumentacja była skompletowana. Wniosek O/ZUS o wypożyczenie przez Sąd akt był, zdaniem skarżącej, bezzasadny i nie znajduje usprawiedliwienia, gdyż akta dotyczyły sprawy dodatku pielęgnacyjnego i renty inwalidy wojennego z ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin, a nie z ustawy emerytalnej. Nie było żadnych innych usprawiedliwionych okoliczności opóźnienia wydania decyzji o prawie do renty rodzinnej dla wdowy A. P. i wypłacenia należnego ustawowo świadczenia rentowego.

Mając na uwadze powyższe, odwołująca się wniosła o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku, wymienionych w wyroku decyzji O/ZUS w T.

z 3 czerwca 2014 r., z 11 lipca 2014 r. i z 23 lipca 2014 r. oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja A. P. skutkuje częściową zmianą zaskarżonej decyzji

z dnia 11 lipca 2014 r. oraz oddaleniem apelacji w zakresie, w jakim dotyczyła ona decyzji z dnia 3 czerwca 2014 r. oraz decyzji z dnia 23 lipca 2014 r.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była wysokość renty rodzinnej, przysługującej odwołującej się A. P. po zmarłym mężu E. P., będąca pochodną ustalenia kręgu osób uprawnionych do tego świadczenia, jak również wysokość odsetek należnych A. P. w związku

z opóźnieniem w przyznaniu i wypłacie przedmiotowego świadczenia.

We wskazanym powyżej zakresie Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył zasadniczo poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z przepisu art. 233 k.p.c., nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też – ich kwalifikacji prawnej, które mogłyby uzasadnić ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji, Sąd odwoławczy oceniając jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej

instancji uznał je za własne, co oznacza, iż zbędnym jest ich szczegółowe powtarzanie w uzasadnieniu wyroku Sądu odwoławczego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., sygn. I PKN 339/98, OSNAPIUS z 1999 r., z. 24, poz. 776). Jedyne wyjątkiem w tym zakresie dotyczy daty początkowej, od której odwołującej należą się odsetki z tytułu opóźnienia w przyznaniu i wypłacie renty rodzinnej, co zostanie szerzej omówione w dalszej części uzasadnienia.

Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, iż w niniejszej sprawie znajdują zastosowanie przepisy art. 65 – 70 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Wbrew zarzutom apelacji Sąd I instancji dokonał trafnej wykładni tychże przepisów, w szczególności zaś art. 67 ust. 1 pkt 3, zgodnie z którym do renty rodzinnej, jako członek rodziny, uprawniony jest małżonek (wdowa, wdowiec), spełniający warunki określone w art. 70 oraz art. 70 ust. 3 ustawy wyraźnie stanowiącego o prawie małżonka rozwiedzionego do renty rodzinnej.

Spór w niniejszej sprawie koncentrował się wokół interpretacji art. 70 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełniania warunków określonych w ust. 1 lub 2 miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową. Odwołująca się prezentowała bowiem pogląd, zgodnie z którym komentowany przepis bezwzględnie warunkuje, przez użycie spójnika „lub”, rozłączne prawo do renty rodzinnej - bądź dla wdowy, bądź dla małżonki rozwiedzionej.

Podniesione we wskazanym powyżej zakresie zarzuty odwołującej się są nieuzasadnione. Sąd odwoławczy podziela stanowisko Sądu I instancji, zgodnie z którym zarówno małżonka rozwiedziona, jak i wdowa są na równi uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, jeśli spełniają pozostałe ustawowe przesłanki.

Na powyższe wskazuje przede wszystkim wykładnia gramatyczna. Wyjaśnić należy, że spójnik „lub” to alternatywa nierozłączna, co oznacza, że spełniony może zostać tylko pierwszy warunek, tylko drugi warunek albo oba te warunki jednocześnie. Jeżeli zamiarem ustawodawcy byłoby ustanowienie prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu wyłącznie dla wdowy bądź wyłącznie dla rozwiedzionej małżonki, to użyty zostałby spójnik „albo”, czyli alternatywa rozłączna.

Istotne jest również, z punktu widzenia wykładni celowościowej, że renta rodzinna jest świadczeniem z ubezpieczenia społecznego mającym na celu zapewnienie środków pieniężnych po śmierci ubezpieczonego (emeryta lub rencisty) tym spośród członków rodziny, którzy wraz z jego śmiercią utracili żywiciela, czy też – innymi słowy – tym, którzy korzystali z przychodów zmarłego. Stąd też, w odniesieniu do małżonki rozwiedzionej, przewidziano w ustawie dodatkowe wymaganie, aby w chwili śmierci (byłego) męża miała ona prawo do alimentów z jego strony, ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, przedstawiona powyżej wykładnia spełnia postulat wykładni ścisłej, jakiej podlegają przepisy regulujące system zabezpieczenia społecznego ze względu na swoją istotę i konstrukcję (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 lutego 2012 r., I UK 276/11 i powołane w uzasadnieniu tego wyroku orzecznictwo). Do wykładni tych przepisów nie powinno się stosować wykładni celowościowej, funkcjonalnej lub aksjologicznej w opozycji do wykładni językowej, jeżeli ta ostatnia prowadzi do jednoznacznych rezultatów interpretacyjnych, a zatem nie można ich poddawać ani wykładni rozszerzającej, ani zwężającej, modyfikującej wyczerpująco i kazuistycznie określone przez ustawodawcę uprawnienia do świadczeń. Również z tego powodu próba wykazywania przez stronę apelującą, iż uprawnienie do renty rodzinnej po zmarłym mężu, w świetle art. 70 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, może przysługiwać tylko wdowie albo tylko małżonce rozwiedzionej, nie zasługuje na aprobatę.

Podkreślić należy, iż powszechnie przyjęte jest, że renta rodzinna jest świadczeniem ubezpieczeniowym, o charakterze majątkowym i alimentacyjnym. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 13 maja 2014 r. (SK 61/13, OTK-A 2014/5/52) oraz w wyroku z dnia 5 lipca 2010 r. (P 31/09, OTK-A 2010/6/57), stwierdził, że alimentacyjny cel renty rodzinnej powinien być uwzględniany

w procesie interpretacji i oceny uregulowań dotyczących tego świadczenia.

W tym kontekście warto zwrócić uwagę, że - jak trafnie wyjaśnił Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 13 czerwca 2014 r. (III AUa 1237/13, LEX nr 1540964) - prawo do renty rodzinnej ustawa emerytalna wiąże z podleganiem ubezpieczeniu społecznemu. Powiązanie prawa do renty rodzinnej z ubezpieczeniem polega na tym, że osoba, po śmierci której powstaje to prawo, musi mieć odpowiednio długi okres ubezpieczenia albo, po osiągnięciu takiego okresu, korzystać ze świadczeń z tego ubezpieczenia - emerytury lub renty (art. 65 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Ubezpieczenie społeczne obejmuje także członków rodziny ubezpieczonego właśnie w postaci prawa do renty rodzinnej

w razie jego śmierci. Instytucja renty rodzinnej ma majątkowy i zarazem alimentacyjny charakter. Prawo do niej powstaje bowiem w razie ziszczenia się ryzyka ubezpieczeniowego w postaci utraty żywiciela rodziny, a jej celem jest zapewnienie ustawowo określonej grupie podmiotów (uprawnionym członkom rodziny) kompensaty środków utrzymania utraconych bądź pomniejszonych wskutek śmierci zobowiązanego do alimentacji (por. wyrok Sądu Najwyższego

z 13 października 2004 r., II UK 496/03, LEX nr 970144). Analiza ust. 1 art. 67 ustawy emerytalnej w związku z regulacjami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego prowadzi bowiem do wniosku, że prawo do renty rodzinnej przysługuje osobom, względem których na zmarłym ubezpieczonym ciążył obowiązek alimentacyjny. Jako zobowiązania alimentacyjne sensu stricto traktowane są zobowiązania unormowane w art. 128-144 oraz art. 60 i art. 61⁴ § 4 k.r.o. Obowiązek ten obciąża krewnych w linii prostej oraz rodzeństwo (art. 128 k.r.o.). Kodeks rodzinny i opiekuńczy do obowiązku alimentacyjnego zalicza obowiązek dostarczania środków utrzymania i wychowania w stosunkach między pasierbem a ojczymem lub macochą (art. 144 k.r.o.). Istotne jest, że obowiązkiem alimentacyjnym objęte zostały również osoby, między którymi więzy rodzinne ustały. Dotyczy to obowiązku alimentacyjnego między małżonkami, wobec których orzeczono separację (art. 61⁴ § 4 k.r.o.) czy też byłymi małżonkami (art. 60 k.r.o.), jak i możliwości utrzymania alimentacji po rozwiązaniu przysposobienia (art. 125 § 1 k.r.o.). Stosownie do art. 135 k.r.o. obowiązek alimentacyjny polega zaś na dostarczaniu środków utrzymania, a w razie potrzeby także środków wychowania, a jego zakres wyznaczają usprawiedliwione potrzeby uprawnionego. W odniesieniu do kręgu uprawnionych do otrzymania renty rodzinnej wyznaczonego przez art. 67 ust. 1 ustawy emerytalnej ustawodawca za wystarczające uznał istnienie abstrakcyjnie określonego obowiązku alimentacyjnego wynikającego z wyżej wskazanych przepisów k.r.o. Takie rozwiązanie wynika z tego, że obowiązek alimentacyjny ex lege ciąży na wszystkich krewnych w linii prostej, rodzeństwie i małżonkach, zaś jego realizacja nie musi być poprzedzona stwierdzeniem istnienia tego obowiązku w drodze wyroku lub ugody sądowej. W doktrynie prawa podkreśla się, że: "Mocne uzasadnienie aksjologiczne obowiązków alimentacyjnych oraz ich doniosłe znaczenie zarówno dla losów jednostek, jak i funkcjonowania społeczeństwa, jest powodem, dla którego powstają one z mocy prawa, a ich istnienie i zakres regulują normy bezwzględnie obowiązujące, które nie pozwalają stronom na swobodne kształtowanie treści łączącego ich stosunku prawnego. Wskazują też tego spośród członków rodziny, który zobowiązany jest do łożenia na utrzymanie osoby uprawnionej, oraz określają reguły powstania obowiązku osób zobowiązanych w dalszej kolejności. Orzeczenie sądu w sprawie o alimenty nie kreuje więc tego obowiązku, lecz konkretyzuje go, wskazując strony stosunku alimentacyjnoprawnego, jego zakres i sposób realizacji" (M. Andrzejewski, komentarz do art. 128, (w:) Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, wyd. II, autorzy: Marek Andrzejewski, Henryk Dolecki, Joanna Haberko, Anita Lutkiewicz-Rucińska, Adam Olejniczak, Tomasz Sokołowski, Anna Sylwestrzak, Andrzej Zielonacki, Lex 2013).

Przypomnieć należy, że zgodnie z art. 60 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy małżonek rozwiedziony, który nie został uznany

za wyłącznie winnego rozkładu pożycia i który znajduje się w niedostatku, może żądać od drugiego małżonka rozwiedzonego dostarczania środków utrzymania

w zakresie odpowiadającym usprawiedliwionym potrzebom uprawnionego oraz możliwościom zarobkowym i majątkowym zobowiązanego. Przepis art. 60 § 2 k.r.o. stanowi natomiast, iż jeżeli jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia, a rozwód pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego, sąd na żądanie małżonka niewinnego może orzec,

że małżonek wyłącznie winny obowiązany jest przyczynić się w odpowiednim zakresie do zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb małżonka niewinnego, chociażby ten nie znajdował się w niedostatku. Obowiązek dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu wygasa w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa. Jednakże gdy zobowiązanym jest małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, obowiązek ten wygasa także z upływem pięciu lat od orzeczenia rozvodu, chyba że ze względu na wyjątkowe okoliczności sąd, na żądanie uprawnionego, przedłuży wymieniony termin pięcioletni (art. 60 § 3 k.r.o.).

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy niesporne było, iż zarówno Z. W., jak i M. W. spełniały warunki ustanowione w art. 70 ust. 1 pkt 1 oraz ust. 3 ustawy.

W chwili śmierci E. W. Z. W. miała ukończone 66 lat. Prawomocnym wyrokiem z dnia 1 czerwca 2007 r. w sprawie III RC 79/07 Sąd Rejonowy w Ostrołęce zasądził od E. W. na rzecz Z. W. alimenty w kwocie po 200 zł miesięcznie. Mając na względzie, że związek małżeński rozwiązany został wyrokiem Sądu Okręgowego w Ostrołęce z dnia 11 lutego 1999 r. (I C 553/98) z wyłącznej winy E. W., należy przyjąć, iż alimenty zasądzone zostały na rzecz Z. W. na podstawie art. 60 § 2 k.r.o. (vide: akta rentowe – sprawa z wniosku Z. W.).

Z kolei M. W. w chwili śmierci E. W. miała ukończone 63 lata. Na jej rzecz Sąd Okręgowy we Włocławku wyrokiem z dnia 9 lipca 2010 r. w sprawie V C 916/09 zasądził alimenty w kwocie po 200 zł miesięcznie na podstawie art. 60 § 1 k.r.o. (vide: uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 18 stycznia 2011 r., I ACa 1231/10 – akta rentowe – sprawa z wniosku M. W.). Obowiązek alimentacyjny nie wygasł do dnia śmierci E. W., albowiem nie minął jeszcze wówczas pięcioletni okres od orzeczenia rozvodu.

Uwzględniając omówione powyżej wyniki wykładni art. 70 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie ulega zatem wątpliwości, iż zainteresowanym Z. W. i M. W. przysługuje prawo do renty rodzinnej po zmarłym E. W., co prawidłowo ustalił Sąd I instancji.

Przechodząc do kwestii wysokości odsetek należnych A. P. w związku z nieterminowym wydaniem decyzji, Sąd Apelacyjny wskazuje, iż akceptuje ustalenia faktyczne poczynione w tym zakresie przez Sąd Okręgowy, nie widząc zatem potrzeby ich ponownego przytaczania w tym miejscu.

Sąd Apelacyjny odmiennie niż Sąd I instancji ocenia jednak moment, w którym organ rentowy winien wydać decyzję w sprawie prawa A. P. do renty rodzinnej, mając na uwadze treść art. 118 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z którym organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji, z uwzględnieniem ust. 2 i 3 oraz art. 120.

Bezspornym jest, że wniosek A. P. o przyznanie świadczenia wpłynął do ZUS Oddział w T. w dniu 20 stycznia 2014 r.

Sąd Okręgowy prawidłowo wskazał, że do przyznania odwołującej się renty rodzinnej konieczne było ustalenie, czy wnioskodawczyni spełnia przesłanki wymienione w art. 70 ust. 1 ustawy oraz czy nie zachodzą okoliczności wymienione w ust. 3 tj. czy małżonkowie w chwili śmierci E. W. pozostawali we wspólności małżeńskiej, a jeśli nie, czy żonie zmarłego przysługiwały alimenty. Uzasadnione wątpliwości w tej drugiej kwestii nasuwał bowiem fakt, iż A. P. we wniosku wskazała jako adres swojego stałego zameldowania W., a więc inny adres niż ten, pod którym zamieszkiwał E. W. w chwili śmierci (C. – co wynika z akt sprawy IV U 94/2013).

Organ rentowy zwrócił się do Sądu Okręgowego we Włocławku o wypożyczenie akt rentowych E. W., które znajdowały się

w dyspozycji tego Sądu w związku z postępowaniem w sprawie IV U 94/2013 dotyczącym odwołania E. W. od decyzji w sprawie dodatku pielęgnacyjnego i renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z działaniami wojennymi w dniu 29 stycznia 2014 r. Należy podkreślić, iż – wbrew stanowisku apelującej – uzyskanie przedmiotowych akt było niezbędne w celu rozpoznania wniosku A. P. o rentę rodzinną po E. W.. Należy bowiem pamiętać, iż świadczenie to ma charakter pochodny, co oznacza, iż osoby ubiegające się o rentę rodzinną wywodzą swoje uprawnienie do tego świadczenia z prawa osoby zmarłej, będącej ich poprzednikiem prawnym.

Akta sprawy IV U 94/2013 zostały wypożyczone pozwanemu zgodnie z wnioskiem. W dniu 6 marca 2014 r. Zakład uzyskał również wyjaśnienia wnioskodawczyni w przedmiocie pozostawania we wspólności małżeńskiej.

W dniu 10 marca 2014 r. do ZUS w T. przekazano wniosek M. W. o rentę rodzinną po E. W..

Zdaniem Sądu Apelacyjnego już w tym dniu tj. 10 marca 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wyjaśnił wszystkie okoliczności niezbędne do wydania decyzji w stosunku do A. P.. Dysponował bowiem wszystkim niezbędnymi informacjami tak co do świadczenia przysługującego zmarłemu E. W., jak i co do spełniania przesłanek ustalenia A. P. prawa

do renty rodzinnej. Sąd odwoławczy nie zgadza się z wnioskiem Sądu I instancji, iż przekazanie wniosku M. W. stanęło na przeszkodzie wydaniu decyzji. Ponowne wypożyczenie akt sprawy IV U 94/2013 mogło być konieczne, jeśli chodzi o rozpoznanie wniosku o rentę rodzinną złożonego przez M. W., jednakże z całą pewnością nie było już potrzebne do rozpoznania wniosku A. P..

W konsekwencji, mając na uwadze, iż organ rentowy zobowiązany jest wydać decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji, należy uznać, iż odsetki z tytułu opóźnienia w przyznaniu i wypłacie renty rodzinnej należą się A. P. od dnia 12 kwietnia 2014 r. do dnia 11 czerwca 2014 r. Skoro Zakład Ubezpieczeń Społecznych wypłacił jedynie odsetki za okres

od 7 do 11 czerwca 2014 r., to konieczna okazała się częściowa zmiana decyzji w zakresie prawa odwołującej się do odsetek.

W tym stanie rzeczy, Sąd Apelacyjny, działając na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzając go decyzję z dnia 11 lipca 2014 r. w ten sposób, że przyznał ubezpieczonej prawo do odsetek z tytułu opóźnienia

w przyznaniu i wypłacie renty rodzinnej za okres od 12 kwietnia 2014 r. do 6 czerwca 2014 r., jak w pkt 1 sentencji wyroku. W pozostałym zakresie Sąd II instancji oddalił odwołanie od decyzji z dnia 11 lipca 2014 r. na podstawie art. 385 k.p.c., jak w pkt 2 sentencji wyroku.

Mając natomiast na uwadze ustalenia faktyczne i rozważania prawne poczynione w przedmiocie kręgu osób uprawnionych do renty rodzinnej po zmarłym E. W. i uznając, iż Sąd Okręgowy nie dopuścił się zarzucanych mu w tej kwestii naruszeń prawa procesowego i materialnego, Sąd Apelacyjny oddalił apelację A. P. w pozostałym zakresie na podstawie art. 385 k.p.c., jak w pkt 3 sentencji wyroku.

Brak było podstaw do orzekania o zwrocie na rzecz ubezpieczonej kosztów procesu w sprawach o wysokość renty rodzinnej, połączonych do wspólnego rozstrzygnięcia, albowiem strona wygrywająca sprawy nie poniosła kosztów, o których mowa w art. 98 § 2 k.p.c. Orzekając o kosztach procesu w sprawie o odsetki Sąd Apelacyjny na podstawie art. 102 k.p.c. nie obciążył nimi pozwanego, albowiem przegrał on proces w nieznaczej części, a ogólnikowość zarzutów apelacji zakresie rozstrzygnięcia o odsetkach i brak nawiązania do realiów sprawy, uzasadnia odmowę przyznania kosztów.

SSA Michał Bober SSA Iwona Krzeczowska – Lasoń SSA Aleksandra Urban